This work is licenced under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna

PRIKAZ KNJIGE
Primljeno: 21. 7. 2026.
Prihvaćeno: 8. 8. 2026.

Letica Krevelj, S. (2025). *Višejezičnost i ovladavanje jezikom*. FF Press.
DOI: https://doi.org/10.17234/9789533792095
ISBN-13 (15)
978-953-379-209-5

Višejezičnost je jedan od značajnijih fenomena suvremene lingvistike jer obuhvaća niz pitanja povezanih s jezikom, pojedincem, društvom, učenjem i upotrebom jezika. U suvremenom svijetu poznavanje više jezika sve je češća pojava kao posljedica obrazovanja, migracija, međunarodne komunikacije, obiteljskih jezičnih okolnosti ili društvene i kulturne mobilnosti. Zbog toga višejezičnost više nije moguće promatrati kao rubni fenomen, nego kao složenu pojavu koja zahtijeva interdisciplinarni pristup. Upravo se tom problematikom bavi Stela Letica Krevelj u znanstvenoj monografiji *Višejezičnost i ovladavanje jezikom*, objavljenoj 2025. godine u izdanju FF Pressa Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Autorica Stela Letica Krevelj izvanredna je profesorica na Odsjeku za anglistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a njezin se znanstveni i nastavni rad povezuje s ovladavanjem drugim i trećim jezikom, višejezičnim razvojem, višejezičnim obrazovanjem, međujezičnim utjecajima i metajezičnom svjesnošću. Njezino bavljenje tim područjima daje knjizi čvrsto znanstveno uporište i omogućuje razmatranje višejezičnosti iz različitih perspektiva. Osnovna je polazišna točka knjige spoznaja da se višejezičnost ne može svesti na jednostavno pitanje broja jezika kojima pojedinac govori. Autorica razlikuje različite oblike višejezičnosti, stupnjeve jezične kompetencije, načine ovladavanja jezicima te kontekste u kojima se pojedini jezici usvajaju i koriste. Višejezičnost se pritom promatra kao proces koji se tijekom života razvija i mijenja.

Knjiga je podijeljena na pet velikih tematskih cjelina: Višejezičnost u društvu i znanosti, Psiholingvistički vid višejezičnosti, Kognitivne dobrobiti višejezičnosti, Istraživanje i mjerenje višejezičnosti: modeli, konceptualizacije i metodologija te Obrazovni vid višejezičnosti. Takva struktura omo-

gućuje postupno povezivanje društvenih, psiholingvističkih, kognitivnih, metodoloških i obrazovnih aspekata višejezičnosti. Prva velika cjelina (1., 2. i 3. poglavlje) predstavlja teorijski temelj čitave knjige. Autorica najprije nastoji objasniti zašto je višejezičnost važno znanstveno područje i zašto njezino proučavanje zahtijeva odmak od tradicionalnih, pojednostavljenih predodžbi o jeziku. U prvom poglavlju autorica razmatra razvoj interesa za višejezičnost te pokazuje da je riječ o području koje je posljednjih desetljeća doživjelo snažan razvoj. Višejezičnost se pritom ne promatra samo kao sposobnost pojedinca da se koristi različitim jezicima, nego kao kompleksan fenomen koji uključuje individualne i društvene dimenzije. Posebno je važna kritika tradicionalnoga jednojezičnog pogleda. Autorica pokazuje da se govornike često procjenjuje prema idealiziranu modelu izvornoga govornika, pri čemu se jezična kompetencija zamišlja kao potpuno odvojeno i jednako savršeno poznavanje pojedinih jezika. Takav model teško odgovara stvarnim višejezičnim pojedincima. U tom se kontekstu otvara pitanje što zapravo znači „znati jezik". Višejezični pojedinac ne mora svim jezicima raspolagati na jednak način niti ih koristiti u istim situacijama. Jedan jezik može biti dominantan u obitelji, drugi na poslu ili fakultetu, treći u određenim društvenim situacijama. Autorica stoga višejezičnost smješta u širi društveni kontekst i pokazuje kako se odnos prema više jezika oblikuje pod utjecajem obrazovanja, društvenih institucija, kulturnih obrazaca i jezičnih ideologija. Zanimljiv je i autoričin pristup koji povezuje znanstvene spoznaje s iskustvom samih studenata. U jednom istraživačkom zadatku koji opisuje autorica, na nereprezentativnom uzorku od 58 studenata Filozofskoga fakulteta pokazala se snažno ukorijenjena jednojezična pristranost – pojedinci koji su svakodnevno koristili više jezika ponekad se ipak nisu smatrali višejezičarima. Time se vrlo jasno pokazuje jedna od temeljnih poruka knjige: višejezičnost nije moguće odrediti samo prema subjektivnome osjećaju govornika ni prema jednostavnome brojanju jezika. Drugo poglavlje jedno je od temeljnih poglavlja knjige jer se bavi pitanjem što uopće podrazumijevamo pod pojmom višejezičnosti. Autorica problematizira različite definicije i kriterije kojima se određuje višejezičnost. Pritom se pojavljuju pitanja poput broja jezika, razine ovladanosti, dobi početka učenja, učestalosti upotrebe, konteksta učenja i mogućnosti upotrebe jezika. Posebno je važno razlikovati višejezičnost kao stanje od višejezičnosti kao procesa. Pojedinac može tijekom života mijenjati svoj jezični repertoar, povećavati ili smanjivati upotrebu određenoga jezika, mijenjati dominantni jezik ili razvijati različite razine kompetencije. Autorica stoga ne prihvaća pojednostavljenu predodžbu prema kojoj je višejezičan samo onaj pojedinac koji „savršeno" govori tri ili više

jezika. Takav bi kriterij isključio velik broj stvarnih višejezičnih govornika. Ovo je poglavlje posebno važno jer priprema čitatelja za kasniju raspravu o različitim modelima višejezične kompetencije. Treće poglavlje uvodi jedno od središnjih pitanja autoričina znanstvenoga interesa – ovladavanje trećim jezikom (J3). Za razliku od ovladavanja drugim jezikom, kod trećega jezika pojedinac već raspolaže iskustvom najmanje dvaju jezika. Zbog toga se proces ovladavanja trećim jezikom ne može jednostavno izjednačiti s učenjem drugoga jezika. Autorica razmatra mogućnost da prethodno jezično iskustvo djeluje kao resurs, ali i kao izvor složenosti. Više prethodno poznatih jezika može omogućiti prijenos znanja, strategija i iskustava, ali istodobno povećava broj mogućih međujezičnih odnosa. Posebno se razmatra pitanje međujezičnoga utjecaja i čimbenika koji određuju koji će prethodno poznati jezik imati najveći utjecaj na novi jezik. Ovo poglavlje pokazuje zašto je ovladavanje trećim jezikom posebno zanimljivo područje primijenjene lingvistike – pojedinac više nije u odnosu samo između materinskoga i stranoga jezika, nego se nalazi unutar složene mreže jezika.

Druga velika cjelina (4., 5., 6. i 7. poglavlje) premješta težište s društvene razine na pojedinca i njegove kognitivne i psiholingvističke procese. Ovdje se razmatra kako se više jezika razvija i organizira u umu višejezičnoga govornika. Četvrto poglavlje bavi se razvojem višejezičnosti. Autorica pokazuje da razvoj više jezika nije linearan ni jednak kod svih pojedinaca. Na razvoj utječu dob početka učenja, količina i kvaliteta jezične izloženosti, društveni kontekst, motivacija, stavovi prema jezicima, mogućnosti upotrebe i brojni drugi čimbenici. Višejezični razvoj stoga treba promatrati dinamički. Jezični repertoar pojedinca mijenja se tijekom života, a pojedini jezici mogu u različitim razdobljima imati različitu važnost. Peto poglavlje posvećeno je međujezičnomu utjecaju, jednomu od najvažnijih pitanja višejezičnosti. Kada pojedinac uči novi jezik, njegovo prethodno jezično znanje ne može nestati. Naprotiv, ono može utjecati na način na koji razumije i proizvodi novi jezik. Taj utjecaj može biti pozitivan, primjerice kada sličnost između jezika olakšava učenje određene strukture, ali može biti i negativan kada razlike između jezika dovode do pogrešaka ili poteškoća. U slučaju višejezičnoga govornika situacija postaje još složenija jer nije riječ samo o utjecaju jednoga jezika na drugi. Različiti jezici u repertoaru pojedinca mogu međusobno djelovati u više smjerova. Šesto poglavlje usredotočuje se na pitanje mentalnoga leksikona i načina na koji višejezični govornik pohranjuje i obrađuje jezične informacije. Autorica se bavi pitanjem jesu li različiti jezici u umu potpuno odvojeni ili su međusobno povezani. Suvremeni modeli višejezičnosti uglavnom ne podržavaju jednostavnu sliku prema kojoj poje-

dinac ima nekoliko potpuno izoliranih „jezičnih spremnika". Jezični sustavi međusobno su povezani, a njihova aktivacija može biti istodobna. To znači da pri upotrebi jednoga jezika mogu biti aktivirani elementi drugih jezika. Ovo je posebno važno za razumijevanje jezične obrade, prebacivanja između jezika i međujezičnih utjecaja. Sedmo poglavlje širi perspektivu prema odnosu jezika, mišljenja i emocija. Autorica razmatra kako se različiti jezici mogu povezivati s različitim iskustvima, kontekstima i emocionalnim značenjima. Jezik za pojedinca nije samo sredstvo prijenosa informacija nego i dio osobnoga iskustva. Višejezični pojedinac može određene emocionalne sadržaje doživljavati različito ovisno o jeziku kojim se koristi. To ponovno pokazuje da jezike nije moguće promatrati kao neutralne i međusobno potpuno zamjenjive sustave.

Treća je cjelina (8. poglavlje) znatno kraća, ali tematski vrlo važna. Osmo poglavlje bavi se pitanjem može li višejezičnost imati kognitivne dobrobiti. Autorica pritom pristupa temi oprezno. Umjesto pojednostavljene tvrdnje da „višejezičnost automatski poboljšava inteligenciju", razmatra rezultate istraživanja koja ispituju moguće kognitivne učinke višejezičnoga iskustva. Važna je upravo takva znanstvena opreznost. U području višejezičnosti postoje različite hipoteze i rezultati istraživanja nisu uvijek jednoznačni. Autorica upozorava da kognitivne posljedice višejezičnosti treba promatrati u odnosu prema nizu drugih čimbenika, a ne izolirano.

Četvrta velika cjelina (9., 10. i 11. poglavlje) izrazito je metodološki važna. Deveto poglavlje razmatra različite modele kojima se pokušava opisati višejezična kompetencija. Autorica pokazuje da klasični modeli jezične kompetencije često nisu dovoljni za opis stvarnih višejezičnih govornika. Višejezični repertoar nije jednostavan zbroj nekoliko jednojezičnih kompetencija. Pojedinac može imati različite razine znanja u različitim jezicima i koristiti ih u različitim situacijama. Deseto poglavlje produbljuje prethodnu raspravu. U središtu je pitanje kako konceptualizirati višejezičnost. To nije samo terminološko pitanje. Način na koji definiramo višejezičnost utječe na to kako je istražujemo i kako interpretiramo rezultate istraživanja. Autorica zato pokazuje da znanstvenik mora biti svjestan vlastitih teorijskih pretpostavki prije nego što počne istraživati višejezične govornike. Jedanaesto poglavlje posvećeno je metodologiji. Autorica razmatra probleme koji se pojavljuju pri istraživanju višejezičnih pojedinaca i zajednica. Jedan od temeljnih problema jest pitanje kako dovoljno precizno opisati jezični repertoar ispitanika. Nije dovoljno pitati govori li osoba dva, tri ili četiri jezika. Potrebno je uzeti u obzir kada je pojedini jezik naučen, koliko se koristi, u kojim se kontekstima koristi, kakva je razina kompetencije i kakav

odnos govornik ima prema njemu. Time autorica pokazuje da je istraživanje višejezičnosti metodološki zahtjevno i da zahtijeva pažljivo oblikovanje istraživačkih instrumenata.

Peta i posljednja velika cjelina (12., 13., 14., 15. i 16. poglavlje) posebno je važna jer teorijske spoznaje povezuje s obrazovnom praksom. Dvanaesto poglavlje razmatra mjesto višejezičnosti u obrazovanju. Tradicionalni obrazovni sustavi često su organizirani prema jednojezičnim pretpostavkama. Međutim, učenici danas sve češće dolaze u obrazovni sustav s različitim jezičnim repertoarima. Autorica stoga postavlja pitanje kako obrazovanje može bolje iskoristiti postojeću višejezičnost učenika. Trinaesto poglavlje uvodi heteroglosijsku perspektivu. Umjesto da se različiti jezici i jezične inačice promatraju kao potpuno odvojeni sustavi, heteroglosijski pristup naglašava složenost stvarne jezične upotrebe. Takav pristup posebno je važan u višejezičnim obrazovnim sredinama jer omogućuje da se jezični repertoar učenika promatra kao cjelina. Četrnaesto poglavlje izravno se bavi mogućnostima višejezičnoga pristupa poučavanju jezika. Autorica pokazuje da prethodno znanje učenika ne treba nužno potiskivati kada se uči novi jezik. Naprotiv, ono može postati važan resurs. Takav pristup mijenja tradicionalnu sliku nastave stranih jezika jer učenik više nije promatran kao osoba koja svaki novi jezik mora učiti od početka, nego kao višejezični pojedinac koji već posjeduje različita jezična iskustva. Petnaesto poglavlje posvećeno je stavovima prema jezicima i višejezičnosti. Stavovi nastavnika, učenika, roditelja i društva u cjelini mogu značajno utjecati na razvoj višejezičnosti. Ako se određeni jezici smatraju manje vrijednima, manje korisnima ili nepoželjnima, njihova upotreba može biti potisnuta. Autorica stoga pokazuje da razvoj višejezičnosti nije samo pitanje nastavnih metoda nego i pitanje jezične politike, društvenih stavova i obrazovne kulture. Šesnaesto i posljednje poglavlje posebno je zanimljivo iz perspektive hrvatske lingvistike i obrazovanja. Autorica razmatra potencijal hrvatskoga obrazovnog sustava za razvoj višejezičnosti. Time se teorijska rasprava iz prethodnih poglavlja izravno povezuje s hrvatskim društvenim i obrazovnim kontekstom. Posebno je značajna rasprava o dominantnoj konstelaciji jezika kod pojedinca i o tome kako kontekst utječe na upotrebu pojedinih jezika. Autorica, primjerice, ističe izrazitu prisutnost engleskoga jezika u svakodnevnome životu mlađih generacija, ali istodobno upozorava da odsutnost drugih jezika iz svakodnevnoga okružja može utjecati na njihov status unutar jezičnoga repertoara pojedinca. Time završno poglavlje dobiva izrazito praktičnu vrijednost. Knjiga se ne zaustavlja na pitanju što je

višejezičnost, nego nastoji odgovoriti i na pitanje kako se ona može razvijati i poticati u hrvatskome obrazovnom sustavu.

Višejezičnost i ovladavanje jezikom Stele Letice Krevelj predstavlja vrijedan i aktualan doprinos suvremenoj lingvistici, osobito području primijenjene lingvistike, psiholingvistike i istraživanja ovladavanja jezikom. Objavljena krajem 2025. godine, knjiga se bavi pojavom koja ima sve veću važnost u suvremenome društvu, obrazovanju i znanstvenom istraživanju. Temeljna vrijednost knjige nalazi se u nastojanju da se višejezičnost oslobodi pojednostavljenih definicija. Višejezični pojedinac nije samo osoba koja govori određeni broj jezika, nego pojedinac čiji se jezični repertoar oblikuje međudjelovanjem kognitivnih, psiholoških, društvenih, obrazovnih i iskustvenih čimbenika. Struktura knjige pritom vodi čitatelja od općih pitanja o određenju višejezičnosti preko višejezičnoga razvoja, međujezičnih utjecaja, mentalnoga leksikona i kognitivnih procesa do metodologije istraživanja i obrazovnih implikacija. Posebno je značajno što se završni dio usmjerava prema hrvatskome obrazovnom sustavu i mogućnostima razvoja višejezičnosti u domaćemu kontekstu. Knjiga je stoga značajna ne samo kao pregled dosadašnjih znanstvenih spoznaja, nego i kao poticaj za promišljanje o ulozi višejezičnosti u suvremenome obrazovanju. Njezina glavna vrijednost proizlazi iz povezivanja različitih znanstvenih perspektiva i njihova dovođenja u vezu s konkretnim pitanjima jezične i obrazovne prakse. U konačnici, monografija pokazuje da višejezičnost nije statična osobina pojedinca ni jednostavan zbroj jezika koje netko poznaje. Ona je dinamičan proces koji se tijekom života mijenja i povezan je s učenjem, mišljenjem, emocijama, društvenim okružjem i obrazovanjem. Upravo zato knjiga Stele Letice Krevelj predstavlja koristan doprinos razumijevanju višejezičnosti te vrijedan temelj za daljnja lingvistička i obrazovna istraživanja.

Luka Gaćeša
luka.gacesa@gmail.com